

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний авіаційний університет
Ahi Evran University (Turkey)
TESOL – Ukraine

НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ В МОВІ І КУЛЬТУРІ

Збірник наукових праць

Київ 2019

УДК 821.09(100)(082)
НЗ5

Національна ідентичність в мові і культурі: збірник наукових
НЗ5 праць / за заг. ред. А.Г. Гудманяна, О.Г. Шостак. - К.:Талком, 2019. - 318
с.

ISBN 978-617-7685-68-4

Збірник містить тексти доповідей XII Міжнародної конференції з питань національної ідентичності в мові і культурі, що відбулася 22-23 травня 2019 року на кафедрі іноземних мов і прикладної лінгвістики факультету лінгвістики та соціальних комунікацій Національного авіаційного університету (м. Київ, Україна).

УДК 821.09(100)(082)

Головний редактор:

А.Г. Гудманян, доктор філологічних наук, професор
(Національний авіаційний університет, Україна)

Редакційна колегія:

Е. Акіллі, доктор філософії (Історія), академік

Агі Євран університет, Киршехір (Туреччина)

О. В. Артюшкіна, кандидат наук з лінгвістики, доцент
(Університет Жан Мулен Ліон 3, Франція)

Н. О. Висоцька, доктор філологічних наук, професор
(Київський національний лінгвістичний університет, Україна)

Р. І. Дудок, доктор філологічних наук, професор
(Львівський національний університет імені Івана Франка, Україна)

Ю. Л. Мосенкіс, доктор філологічних наук, професор,
(Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
Україна)

А. І. Раду, кандидат філологічних наук, доцент
(Львівський національний університет імені Івана Франка, Україна)

А. В. Чеснокова, професор
(Київський університет імені Бориса Грінченка, Україна)

О. Г. Шостак, кандидат філологічних наук, доцент
(Національний авіаційний університет, Україна)

С. М. Ягодзінський, доктор філософських наук, професор
(Національний авіаційний університет, Україна)

*Рекомендовано до друку Вченою радою факультету лінгвістики та соціальних комунікацій
Національного авіаційного університету (протокол № 3 від 15 травня 2019 р.)*

ISBN 978-617-7685-68-4

© Колектив авторів, 2019

© Національний авіаційний університет, 2019

Єлизавета Ільїна

Маріупольський державний університет

м. Маріуполь

**ОСОБЛИВОСТІ ПОДІЄВОГО РЯДУ У ТВОРАХ
КОНТРКУЛЬТУРИ (НА ПРИКЛАДІ ТВОРІВ І. УЕЛША «НА
ГОЛЦІ» ТА Ч. ПАЛАНІКА «БІЙЦІВСЬКИЙ КЛУБ»)**

Термін «контркультура» був введений американським культурологом, соціологом та істориком Теодором Роззаком (Theodore Roszak), який у своїй книзі «Створення контркультури» («The Making of a Counter Culture», 1969 р.) визначив контркультуру як тип протестуючого світовідчуття, характерного для «дітей технократів», тобто для привілейованого студентства та інтелігенції. Однак це визначення не розкриває значення терміна «контркультура», який сьогодні розглядається як суперечливе соціокультурне явище, що охоплює не тільки ідеологізовані і стихійно-безпосередні форми критичної, опозиційної свідомості, а й сферу практичних взаємодій, культурних настанов, художньої творчості. Контркультура виникла в США в кінці 60-х рр. в період стабільного економічного розвитку у результаті розчарування молоді в цінностях західної культури. Контркультурний протест вказує на відмінність традиційних проблем «рівня життя» від нових проблем «якості життя». Молодь висловлює протест й опір усталеним нормам моралі, стереотипам і цінностям старших поколінь, порушує всі заборони, стверджує культ вседозволеності. Молодь піддавала критичному перегляду «цінності старших»: цінності влади, культури, способу життя – суспільство терпить і мириться з несправедливістю і нелюдністю, брехнею і жорстокістю [4, с. 23-28]. Головний принцип контркультури – бездіяльний початок, що заперечує досягнення людського духу. Пізнання світу ірраціональними тенденціями, що підживлюють тягу молодого покоління до занурення у несвідоме, змінені стани свідомості, пов'язані часом з одурманенням наркотичними засобами [1]. Однією з характерних технік, за допомогою яких досягається ефект підміни реальностей, є вибудовування образу ворога, що передбачає

звернення до глибинних структур соціальної психології. Ворог часто кристалізується у вигляді «відчуженої» реальності [3].

Культовими представниками напрямку контркультури у англо-американській літературі є шотландський письменник Ірвін Уелш (Irvine Welsh, 27.09.1958) та американський письменник Чак Паланік (Chuck Palahniuk, 21.02.1962). Їхні твори охоплюють різноманітні проблеми суспільства контркультури: житлові реформи, безробіття, низькооплачувана робота, наркоманія, фетишизм, консюмеризм. Серед інших порушених тем: сленг, діалект, місцеві традиції, секс, пригнічена гомосексуальність, класові відмінності, еміграція. Досвід, представлений у текстах, претендує на зображення життя без прикрас [2].

За нашим переконанням, для аналізу подієвого ряду творів контркультури доцільно використати твори І. Уелша «На голці» («Trainspotting», 1993) та Ч. Паланіка «Бійцівський клуб» («Fight Club», 1996). Подією в художньому творі є відхилення від норм фіктивного світу. Для аналізу подієвості необхідно знати умови події, а саме фактичність та результативність. Без них відхилення від норм фіктивного світу претендувати на статус події не може. Фактичне або реальне відхилення має відбутися у фіктивному світі. Для події недостатньо, щоб суб'єкт дії тільки бажав зміни, про неї мріяв, бачив уві сні або в галюцинації. Результативність події позначає те, що зміна, що створить подію, повинна бути вчинена до кінця нарації (результативний спосіб дії). Мова йде не про подію, якщо зміна тільки розпочата (інхотивний спосіб), якщо суб'єкт тільки намагається її здійснити (конативний спосіб) або якщо зміна знаходиться тільки в стані здійснення (дуративний спосіб) [5, с. 11].

На наш погляд, першим кроком у дослідженні подієвого ряду стають особливості сюжетної та фабульної складових, їх взаємозв'язок. Сюжет роману «На голці» І. Уелша оповідає про життя хлопця з Единбургу з проблемою наркоманії Рентона (Renton) та його приятелів Картопля (Sprud), Хворий (Sick Boy), – які є також наркозалежними, – і Томмі, який не вживає наркотики. Рентон втомлюється від свого наркозалежного життя і хоче позбутися залежності. Але численні спроби не завершуються успіхом. Згодом до наркозалежної компанії приєднується Томмі, який став депресивним після розставання з дівчиною. Постійно знаходячись «під дозою», друзі переживають смерть дитини наркозалежної

подруги, арешт Картоплі, передозування Рентона, зараження Томмі СНІДом. З часом Рентон усвідомлює, що саме це місто та ця компанія не відпускають його, тому, щоб втекти, Рентон переїжджає до Лондона та влаштовується на роботу. Він починає насолоджуватися новим життям, але старий приятель Бегбі вистежує Рентона й оселяється у нього. Незабаром до них приєдналися Хворий, тепер сутенер і наркоторговець та Картопля, який був звільнений з в'язниці. Хворий виявляє вигідну пропозицію для групи, а саме перепродати 2 кілограмами героїну. Хлопці продають товар та отримують 16000 фунтів стерлінгів. Наступного ранку, після святкування, коли інші сплять, Рентон тихо краде мішок з грошима.

Не дивлячись на те, що всі глави являють собою потік думок і спогадів героя, який оповідає на даний момент (головний оповідач Рентон, але інші персонажі також виступають оповідачами у різних частинах роману), фабульна та сюжетна складові співпадають, так як переважно наркозалежні персонажі живуть сьогодишнім днем, вони не пам'ятають, що було вчора та їх не цікавить, що буде завтра, окрім де знайти наступну дозу. Тому наратив у романі лінійний. Не зважаючи на те, що нарація є доволі швидкою, у творі важко виокремити значущі події, адже все, що відбувається, не впливає на персонажів, зокрема головного героя. Ані смерть малюка, ані хвороба та смерть Томмі, ані ув'язнення Картоплі та інші життєві ситуації не змусили персонажів змінитися та припинити вживання наркотиків. Тільки Рентону вдалося втекти від цього життя, та не якась певна подія вплинула на нього, а їх сукупність. Навіть втечу Рентона ми не можемо назвати подією, адже читач не впевнений, що хлопець не повернеться, як це було раніше.

У романі «Бійцівський клуб» Ч. Паланіка головний герой-оповідач внаслідок стресу на роботі страждає на хронічне безсоння, з приводу чого звертається до лікаря, який рекомендує відвідувати групу психологічної підтримки. Відвідування групи справляє позитивний вплив на героя. Згодом він записується до інших груп підтримки, доки не стикається з Марлою Сінгер (Marla Singer), яка веде аналогічний спосіб життя. Після цієї зустрічі герой припиняє відвідувати групи, й до нього повертається безсоння. Герой знайомиться з Тайлером Дерденом (Tyler Durden). Згодом герой знаходить свою квартиру знищеною та просить притулку у Тайлера.

Той дозволяє оповідачеві жити в нього, але просить, щоби той його вдарив. Між героями стається перша бійка. Згодом бійка повторюється, що приваблює натовп людей та приятелі влаштувають «бійцівський клуб». У країні відкриваються численні клуби, а потім мережа клубів перетворюється на секретну організацію «Проект Розгром» (Project Razgrom), яка чинить акти вандалізму проти панівного класу. Оповідач відходить від діяльності «Проекту». Після сварки Тайлер зникає, й головний герой намагається згорнути руйнівну активність. Згодом один із членів клубу впізнає в оповідачеві Тайлера Дердена. Оповідач розуміє, що Тайлер є частиною його роздвоєної особистості. Тайлер контролює його дії, коли той спить. Оповідач дізнається, що Тайлер ініціює серію вибухів у діловій частині міста. Оповідач намагається знешкодити вибухові пристрої. Тайлер нападає на нього. Оповідач, на якого Тайлер націлив пістолет, розуміє, що тримає на мушці самого себе. Він стріляє собі в рот, проте залишається живим. Ілюзорний Тайлер вмирає.

Фабульна та сюжетна складові у романі «Бійцівський клуб» співпадають, оскільки головним оповідачем виступає головний герой. Оповідач страждає від безсоння та депресії, він не бачить сенсу жити далі. З появою Тайлера герой знаходить цілі, до яких можна прагнути, а саме боротьба з суспільством споживання. Згодом, розуміючи абсурдність ідей Тайлера та «Проекту Розгром», мета оповідача – перешкодити їм. Незважаючи на те, що оповідач у романі один, ми вважаємо необхідним узяти до уваги роздвоєння особистості головного героя. Оповідач має дві субособистості, Тайлера та Марлу, яка є втіленням боротьби маскулінного та фемінного, тому думки та дії цих персонажів є безпосередньою характеристикою головного героя, який відчуває безглуздість свого буття. Сюжет роману – це пошук життєвого шляху головного героя. На відміну від твору «На голці», у «Бійцівському клубі» можна виділити декілька подій.

- Факт: знайомство з Тайлером та Марлою. Результат: порушення звичного устрою життя головного героя;
- Факт: бійка з Тайлером. Результат: створення бійцівського клубу;

- Факт: смерть Боба, друга оповідача. Результат: оповідач зрозуміє жорстокість дій клубу та усвідомлює свої психологічні проблеми.

Останній епізод роману, на нашу думку, не можна вважати подією, адже смерть Тайлера реальна лише зі слів оповідача, коли Марла – його друга субособистість залишилась жива, що вказує на невирішеність психологічних проблем героя.

Підсумовуючи, ми можемо зазначити, що подієвий ряд у творах контркультури не є розгалуженим, адже головні герої є самотніми, пригніченими, позбавлені реальних радощів та цілей у житті. Події загалом відбуваються завдяки зовнішньому впливу або діям субособистостей героїв, як прояв бунту.

Література

1. Асадова З.Н. Контркультура и проблемы современной молодежи / З.Н.Асадова // Международный журнал экспериментального образования. – 2014. – № 8. – С. 49.

2. Ирвин Уэлш [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://fantlab.ru/autor3176>

3. Мясникова А. С. Контркультура как идеология / А. С. Мясникова // Вестник ВГУ: лингвистика и межкультурная коммуникация. – 2008. – № 1. – С. 78

4. Султанова М. А. Философия контркультуры Теодора Розака : (очерк филос. публицистики) / М. А. Султанова. – М. : ИФРАН, 2009. – 175 с.

5. Шмид В. Нарратология / В. Шмид. – М. : Языки славянской культуры, 2003. – 312 с.